

PRZYKŁADY TROPÓW WĘDROWNICZYCH

(wersja robocza RN ZHP, przed finalną korektą językową)

SPIS TREŚCI

INICJATYWA	3
Nie marnuj jedzenia	4
Troska o wspólnotę lokalną na obozie stacjonarnym	5
ZARADNOŚĆ	7
Inwestorzy Giełdowi	8
Pierwszy krok na rynku pracy	9
Przedsiębiorczość społecznie pożyteczna	10
Świadomy podatnik	13
Trop pionierski – obozowi wyjadacze	14
Wasz pierwszy biznes z misją	15
ODKRYWANIE	17
Bądź światłem dla obcych	18
Odkryj świat z dziećmi	19
BRATERSTWO	20
Dbanie o więzi międzypokoleniowe	21
Troska o pokój na świecie	22
Wolni od nienawiści	23
OJCZYZNA	25
Badanie i propagowanie historii	26
Szerzenie dostępu do różnych form kultury	27
CZŁOWIEK	29
Nie zatrzymuj wszystkiego dla siebie – zostań dawcą	30

Sport to zdrowie! – organizacja zawodów sportowych	31
NATURA	32
Ekologiczny obóz	33
Ograniczenie ilości odpadów	34
Opieka nad lokalnymi zwierzętami	36
SPECJALNY ŻŁOTY TROP	38
Organizacja obozu drużyny/patrolu	39
Czym są CZR	40

INICJATYWA

Trop INICJATYWY to podejmowane działania na rzecz rozwoju społeczności lokalnej, w której na co dzień działają zastępy i patrole.

Zaczynając od tropów umożliwiających działanie na podwórku, w szkole, na wsi czy osiedlu, kończąc na społeczności dzieci, młodzieży i młodych dorosłych świata. Dzięki INICJATYWIE zastępy/patrole uczą się dostrzegać potrzeby, a także poznają możliwości odpowiadania na nie.

Nie marnuj jedzenia

Wprowadzenie: Czy zauważyliście, ile jedzenia marnuje się w Waszej okolicy, mieście? Ile jedzenia łąduje na śmietnikach restauracji? Ile osób potrzebujących napotkacie na co dzień, na Waszym osiedlu, w Waszej miejscowości? A czy może zaobserwowaliście również jak wielu jest potrzebujących, bezdomnych na Waszej okolicy...? Może więc warto spróbować zapewnić żywność głodnym.

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Zróbcie zwiad w swojej okolicy, dowiedźcie się czy są osoby, które takiej pomocy potrzebują i sprawdźcie, czy działają już organizacje lub akcje ich wspierające np. jadłodzielnie lub Ośrodki Pomocy Społecznej.

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Pomyślcie nad możliwościami wsparcia osób, którym tego jedzenia na co dzień brakuje np. poprzez:

- przygotowywanie posiłków dla potrzebujących,
- organizację lodówki z niepotrzebnymi produktami lub posiadającymi krótki terminem ważności,
- organizację w lokalnych kawiarniach/restauracjach „zawieszonych” dań/napojów (osoby potrzebujące mogą odebrać „zawieszone” danie, kupione w danym miejscu przez inną osobę),
- wspieranie istniejących już działań, które potrzebują wolontariuszy,
- koordynację zbiórki darów żywnościowych.

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie czy udało wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Zadbajcie o wypromowanie prowadzonych przez Was działań. Pomyślcie, co Wy możecie zrobić w swoim domu, aby nie dopuszczać do sytuacji, w której wyrzucane jedzenie. Dzielcie się z innymi swoimi dobrymi praktykami np. w formie wszechnicy. Dowiedzcie się, czym jest freeganizm i zorganizujcie spotkanie z freeganinem. Przeprowadźcie w drużynie dyskusję nad takim sposobem życia.

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 1: Eliminacja ubóstwa we wszystkich jego formach na całym świecie

Cel 2: Eliminacja głodu, osiąganie bezpieczeństwa żywnościowego i lepszego odżywiania oraz promowanie zrównoważonego rolnictwa

Cel 10: Zmniejszenie nierówności w krajach i między krajami

Cel 12: Zapewnienie wzorców zrównoważonej konsumpcji i produkcji

1 KONIEC ZUBÓSTWEM

2 ZERO GŁODU

10 MNIEJ NIERÓWNOŚCI

12 ODPOWIEDZIALNA KONSUMPCJA I PRODUKCJA

Troska o wspólnotę lokalną na obozie stacjonarnym

Wprowadzenie: Zorganizujcie na obozie/zimowisku Waszego środowiska służbę angażującą jego uczestników odpowiadającą na potrzeby znajdującej się tam wspólnoty lokalnej.

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Przeprowadźcie najpierw zwiad związany z poszukiwaniem służby na tym obszarze. Zdobądźcie wiedzę na temat obszaru działania, jaki będziecie chcieli podjąć razem ze swoim środowiskiem. Zwiad ten może mieć formę kilkudniowej wędrówki, gdzie chodząc po okolicy obozowania zbadacie potrzeby mieszkańców i ich otoczenia.

Pamiętajcie o tym, aby jeszcze przed wyjazdem zaplanować odpowiednią trasę i sprawdzić z jakimi instytucjami w okolicy możecie liczyć na współpracę. Podzielcie się zadaniami i nie zapomnijcie również o możliwości służby, która może się pojawić w trakcie Waszego zwiadu – nieście wszystkim napotkanym pomoc! Pamiętajcie, by przy planowaniu służby uzyskać wszystkie niezbędne zgody (np. właściciela terenu).

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Kiedy obóz się rozpocznie, poprowadźcie całą służbę z uczestnikami obozu. Może to być sprzątanie zaśmieconej przez turystów okolicy, współpraca z okolicznym Parkiem Krajobrazowym czy pomoc w upiększaniu/udekorowaniu okolicy np. na nadchodzące święto – najlepiej zapytajcie mieszkańców o to, co jest dla nich najbardziej potrzebne!

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie czy udało wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Zarówno w gronie Rad Drużyn na obozie, jak i Waszej drużyny podsumujcie Wasze działania. Zastanówcie się, jak udało Wam się wesprzeć wspólnotę lokalną, którą odwiedziliście.

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 11: Uczynienie miast i osiedli ludzkich bezpiecznymi, stabilnymi, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu

ZARADNOŚĆ

Tropem ZARADNOŚCI zastępy poznają zależności związane z gospodarką i zależnościami ekonomicznymi. Podążając tym tropem, można poznać wpływ decyzji konsumenckich na inne rejony świata oraz pojęcie zrównoważonego rozwoju. Harcerze poznają także różnorodne zawody i możliwości ich podjęcia w przyszłości.

Inwestorzy Giełdowi

Wprowadzenie: O giełdzie papierów wartościowych mówi się dużo, zarówno dobrych, jak i złych rzeczy. Dla osób, które nie rozumieją zasad panujących na giełdzie, praw ekonomicznych lub nie potrafią właściwie czytać wskaźników giełdowych, dokonywanie inwestycji na giełdzie może być dużym ryzykiem utraty zainwestowanych pieniędzy. Trop „Inwestorzy Giełdowi” ma na celu wyposażać uczestników w odpowiednie umiejętności, dzięki którym giełda stanie się dla nich bardziej zrozumiała, a przez to potencjalne inwestowanie mniej ryzykowne.

UWAGA: W trakcie realizacji tropu nie inwestujcie prawdziwych pieniędzy. Trop ma charakter czysto edukacyjny. Inwestowanie na giełdzie zawsze wiąże się z ryzykiem straty finansowej, na co wpływ ma również niedostateczna wiedza uczestników z zakresu ekonomii oraz przepisów prawa regulującego funkcjonowanie giełdy papierów wartościowych oraz podmiotów będących jej uczestnikami.

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie, co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Poszukajcie w Internecie portalu, który oferuje konto „demo” do inwestowania na giełdzie, najlepiej by konto nie miało ograniczeń czasowych (albo było na co najmniej rok). Zapoznajcie się dokładnie z zasadami funkcjonowania takiego konta. Ustalcie wspólnie, jaką wartość fikcyjnych pieniędzy postanawiacie przeznaczyć na konto demo. Najlepiej, aby była to maksymalnie kilkutyśięczna wartość, jaką realnie za kilka lub kilkanaście lat będziecie mogli przeznaczyć na inwestycje giełdowe.

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Zadaniem każdej osoby realizującej trop jest znalezienie informacji o kilku spółkach giełdowych, w tym: zapoznanie się z profilem ich działalności, historycznymi danymi finansowymi, historią kursu ich akcji oraz aktualnymi danymi i wskaźnikami finansowymi tych przedsiębiorstw (cena do zysku, cena do wartości księgowej, ROE, ROA, wskaźniki płynności i innymi wybranymi).

Na podstawie zebranych informacji podczas realizacji tropu każdy z uczestników przedstawi spółkę, w którą uważa, że należy zainwestować. Po dyskusji podejmijcie decyzję o tym, których spółek akcje kupujecie i w jakiej wartości. Ustalcie zlecenie zakupu na koncie demo i obserwujcie zachowania rynku.

Spotkania powtarzajcie cyklicznie, np. raz w miesiącu. Podczas spotkań omówcie, jak wasz portfel inwestycyjny się zachował (wzrósł, spadł), co miało wpływ na zmiany, które inwestycje i dlaczego były udane, a które nie. Sprawdźcie, czy wskaźniki finansowe nie uległy znacznej zmianie lub nie miało miejsca jakieś ważne wydarzenie w inwestowanej spółce, które miało wpływ na zmianę jej notowań giełdowych. Na zakończenie podejmijcie decyzję, czy sprzedajecie jakieś akcje i kupujecie nowe, czy pozostawiacie swój portfel inwestycyjny bez zmian.

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie, czy udało wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Po założonym wcześniej przez siebie okresie (pół roku, rok) podsumujcie, jak zmienił się wasz portfel inwestycyjny. Podsumujcie, kiedy podjęliście najlepsze decyzje, a kiedy najgorsze. Czego nauczyliście się o zasadach rządzących giełdą? Czy nadal niektórzy z was uważają, że gra na giełdzie to hazard?

Trop można realizować cyklicznie, zmieniając poprzez inwestowanie na koncie demo w inne giełdy (np. walutowe albo surowcowe).

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 9: Budowa stabilnej infrastruktury, promowanie zrównoważonego uprzemysłowienia oraz wsparcie innowacyjne

Pierwszy krok na rynku pracy

Wprowadzenie: W świecie, gdzie każda minuta się liczy, gdzie każdy walczy o jak najlepszą pozycję społeczną i jak najciekawszą pracę pokażcie, że życie harcerskie jest nacechowane zaradnością życiową.

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Sprawdźcie czy grupa rówieśnicza Waszych znajomych jest przygotowana do wejścia na rynek pracy. Stwórzcie w swoim środowisku grupę wsparcia zawodowego i przygotujcie plan działania tej grupy.

Inspiracji szukajcie m.in. tu: <http://wolontariat.org.pl/>, <http://cbp.zhp.pl/propozycje/ekonomia-jest-kobieta-propozycja-programowa-dotyczaca-wychowania-ekonomicznego/>.

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

W ramach działań grupy możecie zorganizować seminarium lub warsztaty z pisania CV, sposobów autoprezentacji, zarządzania czasem, badania swoich predyspozycji zawodowych, planowania ścieżki kariery, odbywania rozmów kwalifikacyjnych czy używania nowoczesnych technologii. Zaproszcie do współpracy profesjonalistów, np. doradcę zawodowego lub specjalistę ds. HR.

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie czy udało wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Zastanówcie się, czy zdobytą i przekazaną wiedzę możecie jeszcze dalej wypromować np. poprzez napisanie poradnika na ten temat lub organizację kolejnych warsztatów/wszechnicy.

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 1: Eliminacja ubóstwa we wszystkich jego formach na całym świecie

Cel 4: Zapewnienie wszystkim edukacji wysokiej jakości oraz promowanie uczenia się przez całe życie

Cel 8: Promowanie stabilnego, zrównoważonego i inkluzywnego wzrostu gospodarczego, pełnego i produktywnego zatrudnienia oraz godnej pracy dla wszystkich ludzi

Przedsiębiorczość społecznie pożyteczna

Wprowadzenie: Czasem w naszym otoczeniu coś nas wkurza, doskwiera albo czujemy jakiś brak. Czy zastanawialiście się, jak możecie realnie wpłynąć na otaczającą Was rzeczywistość? Macie szansę wykazać się zmysłem przedsiębiorczości, korzystając z realnych i niematerialnych środków finansowych.

Dewiza wędrownicza: „Wyjdź w świat – zobacz – pomyśl – pomóż, czyli działaj” będzie mogła nabrać dzięki nim realnego kształtu działania.

Słyszeliście o BUDŻECIE PARTYCYPACYJNYM albo BUDŻECIE OBYWATELSKIM?

Jeśli nie słyszeliście, nic straconego! Po prostu zajrzyjcie tutaj:

Przykłady materiałów informacyjnych z miast, w których realizowany jest Budżet Obywatelski:

<https://sopot.budzet-obywatelski.org/>

<https://tiny.pl/7v2jh>

Infografika - czym jest Budżet Obywatelski:

<https://tiny.pl/7v216>

Budżet obywatelski – wyjaśnienia Fundacji Batorego:

<https://tiny.pl/7v21b>

FIO o Budżecie Obywatelskim:

<https://tiny.pl/7v21z>

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie, co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Dowiedzcie się, na jakich zasadach funkcjonuje Wasz lokalny Budżet Obywatelski.

Jeśli nie ma takiej nazwy, poszukajcie „Budżetu partycypacyjnego” albo „Funduszu sołectkiego”.

Może też okazać się, że mimo braku budżetu możecie przygotować i złożyć projekt w innej formie, to nie będzie dokładnie to samo, jednak też warto spróbować.

Znając zasady działania budżetu, przygotujcie się do określenia celu dla Waszego wniosku.

Ciekawą metodą, jakiej możecie użyć w tym celu, jest Design Thinking. Dając dobre efekty, przy okazji może być narzędziem samym w sobie dającym dużo inspiracji i frajdy: [LINK](#)

Do identyfikacji potrzeb dla realizacji projektu można użyć także MAPY EMPATII – [LINK](#)

Należy zastanowić się także, jak ma funkcjonować propozycja, z którą chcecie wystąpić.

Jakie potrzeby, czyje i w jaki sposób będzie zaspokajana?

Można wykorzystać do tego na przykład model „Business Canvas”: [PREZENTACJA modelu dla organizacji społecznych](#) albo inny własny sposób.

Zanim ruszy kampania, potrzebujecie jeszcze ustalić:

- czego potrzebujecie, by przygotować a potem reklamować wniosek (ZASOBY),
- jak będziecie opisywali korzyści (CELE),
- kogo potrzebujecie zaangażować i do czego (LUDZIE),
- jak podzielicie zadania i zaangażowanie w czasie (STRUKTURA),
- czy po wstępnej realizacji projektu wystąpią jakieś koszty utrzymania go, które również należy uwzględnić w budżecie potrzebnym do realizacji pomysłu?

Gdy już to ustalicie – możecie ruszać z projektem.

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Zastanówcie się, JAKIEGO RODZAJU to będą korzyści? DLA KOGO oraz DLACZEGO są to ważne sprawy? Jak można MAKSYMALNIE EFEKTYWNIIE ZASPOKOIĆ POTRZEBY i uzyskać korzyści dla lokalnej społeczności?

JAKĄ macie SIŁĘ ODDZIAŁYWANIA? Może wystarczy po prostu mobilizacja harcerzy i ich najbliższych, a może niezbędna jest aktywizacja większej grupy osób? Jakimi KANAŁAMI KOMUNIKACJI będziecie docierali do tych, których chcecie przekonać do swojego pomysłu?

Podczas działania warto uwzględnić opisane poniżej kwestie:

- wykorzystując MAPEĘ EMPATII lub inne narzędzie, doprecyzujcie ostatecznie cel Waszego projektu. Dokładnie określcie korzyści oraz adresatów.
- Przetestujcie na kimś spoza zespołu, czy tak samo rozumie Wasze ustalenia i przekaz jak Wy sami.
- Upewnijcie się co do podziału ról i zadań oraz określcie sposób wzajemnej komunikacji. Dobrze jest ustalić, jak często i w jakiej formie będą odbywały się podsumowania tego, co udało się Wam zrealizować.
- Ustalcie, kto jest liderem całego działania. Być może warto wyznaczyć także koordynatorów dla obszarów, które uznacie za ważne.
- Gdy ustalicie miejsce oraz formę składania wniosków do finansowania z budżetu, dokonajcie opisu swojego pomysłu. Dobrze jest dać taki opis do przeczytania komuś spoza zespołu, z prośbą o recenzję.
- Będziecie potrzebowali kogoś do opisanie wniosku, osób do promocji pomysłu (tu należy określić z jakich sposobów komunikacji będziecie korzystać i jak będziecie je finansować – Internet, ulotki, rozmowy, etc.).
- Zarejestrujcie swój wniosek i rozpocznijcie działania reklamowe – tak, chodzi o reklamę społeczną! Szukajcie sojuszników, korzystajcie z różnych kanałów komunikacji dla rozgłaszania, dlaczego zidentyfikowana przez Was potrzeba jest ważna, a pomysł na jej zaspokojenie dobry.
- Cały czas szukajcie sojuszników, nie zapominajcie jednak też o sprawdzaniu na bieżąco, jakie efekty osiągacie w zbieraniu głosów poparcia.
- Sprawdzajcie, czy Wasze pomysły na promocję działają. Jeśli nie, może należy przemyśleć jeszcze raz sposób na przekonanie adresatów propozycji?

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie, czy udało wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Po zakończeniu procedury oceny projektów budżetu obywatelskiego będziecie wiedzieli, czy udało Wam się na tyle dobrze zareklamować swój projekt, aby uzyskać finansowanie.

Rozważcie w ramach podsumowania:

Co każdemu z Was indywidualnie dał udział w tym projekcie? Jakie umiejętności, wiedzę, kontakty i doświadczenie mogliście dzięki temu nabyć?

Jakich rad byście udzielili kolejnemu zespołowi realizującemu taki trop? Czy jest coś, co można by ulepszyć w organizacji pracy, koordynacji, wzajemnej komunikacji i sposobie działania zespołu?

Jeśli projekt uzyskał finansowanie:

- Czy jesteście zadowoleni ze sposobu jego realizacji?

- Na ile realizacja działania przebiegła po stronie samorządu a na ile byliście aktywnym zespołem włączonym w ten etap obywatelskiego projektu?
- Jakie macie obserwacje z funkcjonowania rozwiązania?
- Na ile czujecie, że zostawiliście w otoczeniu trwałe ślady?

Jeśli projekt nie uzyskał możliwości realizacji:

Jak duże poparcie uzyskała Wasza inicjatywa?

Co następnym razem zrobilibyście inaczej, aby doprowadzić do realizacji Waszego projektu?

Jak oceniacie ważność oraz obszar zaspokajanych potrzeb przez te projekty, które uzyskały finansowanie i zostały zrealizowane?

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 1: Eliminacja ubóstwa we wszystkich jego formach

Cel 8: Promowanie stabilnego, zrównoważonego i inkluzywnego wzrostu gospodarczego, pełnego i produktywnego zatrudnienia oraz godnej pracy dla wszystkich ludzi

Cel 9: Budowa stabilnej infrastruktury, promowanie zrównoważonego uprzemysłowienia oraz wsparcie innowacyjne

Cel 11: Uczynienie miast i osiedli ludzkich bezpiecznymi, stabilnymi, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu

Cel 12: Zapewnienie wzorców zrównoważonej konsumpcji i produkcji

Cel 16: Promowanie pokojowego i inkluzywnego społeczeństwa, zapewnienie wszystkim ludziom dostępu do wymiaru sprawiedliwości oraz budowanie na wszystkich szczeblach skutecznych i odpowiedzialnych instytucji, sprzyjających włączeniu społecznemu

Świadomy podatnik

Wprowadzenie: Od starożytności nieodłącznym elementem życia każdego obywatela państwa jest płacenie podatków. Ich konstrukcja, forma czy sposób poboru ewoluowały wraz z rozwojem cywilizacji. Trop „Świadomy podatnik” ma na celu przybliżenie wędrownikom aspektów podatkowych życia społecznego, w tym poznanie zasad funkcjonowania poszczególnych podatków oraz obecnego stanu wiedzy polskiego społeczeństwa na temat podstaw obowiązującego systemu podatkowego, który jest nieodłącznym elementem życia każdego mieszkańca naszego kraju, wpływającym na zasobność jego portfela.

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie, co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Zapoznajcie się z konstrukcją czterech najważniejszych podatków w Polsce – podatek dochodowy od osób fizycznych, podatek dochodowy od osób prawnych, podatek VAT, podatek akcyzowy. To one mają kluczowe znaczenie dla budżetu państwa (mają w nim największy udział). Oprócz nich funkcjonują również inne podatki np. podatek od nieruchomości. Poszukajcie informacji na temat konstrukcji tych podatków, kto i w jakiej sytuacji jest nimi opodatkowany oraz jakie organy w Polsce odpowiadają za działanie systemu podatkowego. W trakcie poszukiwań informacji, możecie odnieść wrażenie, że system podatkowy to nie jest taka prosta sprawa! Kluczem do jego zrozumienia mogą być działania edukacyjne.

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Przeprowadźcie wśród lokalnej społeczności działanie edukacyjne mające na celu poszerzenie wiedzy i świadomości płacenia przez mieszkańców podatków. Uwzględnijcie informację o tym, jakie wydatki państwa i samorządów są finansowane z podatków (szczególnie uwzględnijcie informację o tym, na co wasza gmina/powiat/miasto wydaje pieniądze z podatków) oraz jak wysokość zobowiązań obywateli względem państwa wpływa na datę Dnia Wolności Podatkowej. Warto spróbować pozyskać do tego działania partnera zewnętrznego, np. doradcę podatkowego, który pomoże wam wybrać tematy, na których warto się skoncentrować.

Powyższe działania edukacyjne przeprowadźcie w sposób zaplanowany i zorganizowany, np. poprzez organizację cyklu spotkań dla mieszkańców, ulotkę dla mieszkańców, grę miejską dla mieszkańców dotyczącą podatków itp.

Uzupełnieniem waszego działania może być zebranie najważniejszych informacji o czterech kluczowych dla budżetu państwa podatkach i zaprezentowanie ich w ciekawej formie graficznej, a następnie zamieszczenie na stronie waszego środowiska na portalu społecznościowym lub opublikowanie ich we współpracy z lokalną gazetą lub portalem.

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie, czy udało wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Podsumujcie przeprowadzoną przez was akcję edukacyjną. Jakie nastawienie do was mieli jej

uczestnicy? Jak oceniacie ich stan wiedzy na temat podatków? Czy każdy z nich miał świadomość tego, kiedy i w jakiej sytuacji płaci dany podatek, czy może robił to nieświadomie? Czy w waszej ocenie działania informacyjne w tym obszarze są potrzebne? Po głębszym zapoznaniu się z obecnym systemem podatkowym, które jego rozwiązania uważacie za sprawiedliwe, a które za niesprawiedliwe? Zorganizujcie w drużynie dyskusję (w dowolnej formie), podczas której postaracie się odpowiedzieć na to pytanie. Katalog zagadnień możecie poszerzyć o inne kwestie z obszaru podatków, które uznacie za ciekawe.

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 4: Zapewnienie wszystkim edukacji wysokiej jakości oraz promowanie uczenia się przez całe życie

Cel 9: Budowa stabilnej infrastruktury, promowanie zrównoważonego uprzemysłowienia oraz wsparcie innowacyjne

Cel 16: Promowanie pokojowego i inkluzywnego społeczeństwa, zapewnienie wszystkim ludziom dostępu do wymiaru sprawiedliwości oraz budowanie na wszystkich szczeblach skutecznych i odpowiedzialnych instytucji, sprzyjających włączeniu społecznemu

Cel 17: Wzmocnienie środków wdrażania i ożywienie globalnego partnerstwa na rzecz zrównoważonego rozwoju

Trop pionierski – obozowi wyjadacze

Wprowadzenie: Praca logistyczna i organizacyjna na obozie to nie lada wyzwanie. Często praca kwatermistrzowska jest niedoceniana i szybko pomijana w trakcie obozu. A co jeśli Wam powiemy, że można na tym oprzeć cały obóz?

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie, co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Dowiedzcie się, jak przygotować namioty do obozu, jak się o nie dba, aby posłużyły Wam na długie lata. Sprawdźcie, jak się rozstawia duże namioty. Porozmawiajcie ze specjalistą o tym, jak budować ciekawe bramy obozowe. Sprawdźcie, jakie węzły mogą być przydatne w pracy pionierskiej. Poszukajcie w Internecie ciekawych i bardziej wymagających przykładów budownictwa obozowego: bramy, prycze i inne urządzenia obozowe.

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Postawcie swój obóz. Zbudujcie półki, menażniki/menażkowce, tablice ogłoszeń, zeriby, miejsce obrzędowe oraz maszt. Rozstawcie namioty i wszystko to, co jest Wam potrzebne. Następnie

zróbcie konkurs na najciekawszą i najbardziej pasującą do fabuły bramę obozową. Zorganizujcie akcję dla środowisk rozbitych niedaleko Was. Stwórzcie konkurencje indywidualne na najlepszą pryczę, półkę lub stolik. Nie zapomnijcie o najmłodszych i razem z nimi ustawcie wszystkie urządzenia. Nauczcie ich odpowiednich węzłów i sposobów wiązania. Na koniec obozu pokażcie odpowiedzialną depionierkę, rozbierając obóz z drewnianych konstrukcji. Spróbujcie odzyskać gwoździe (prawdziwym wyzwaniem byłoby się zupełnie bez nich obejść!), sznurki, linki czy inne materiały, które można będzie użyć ponownie.

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie, czy udało wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Zastanówcie się, czy udało się Wam nauczyć innych budowania konstrukcji obozowych. Sprawdźcie, jak bardzo wpłynęliście na przyrodę w otaczającym Was lesie. Pomyślcie i przeliczcie, jak dużo materiałów odzyskaliście i jakie korzyści Wam to może przynieść w przyszłości.

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 12: Zapewnienie wzorców zrównoważonej konsumpcji i produkcji

Wasz pierwszy biznes z misją

Wprowadzenie: Czy słyszeliście o przedsiębiorstwach, których podstawowym działaniem nie jest wyłącznie generowanie zysków, ale również wspieranie lokalnej społeczności i zmienianie świata na lepsze? Dowiedzcie się, jak są w stanie działać i może dzięki temu uda Wam się założyć własne.

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Dowiedzcie się, czym jest społeczna odpowiedzialność biznesu i ekonomia społeczna. Poznajcie działające w okolicy przedsiębiorstwa społeczne, zapoznajcie się z ich funkcjonowaniem i wesprzyjcie ich działalność. Sprawdźcie, czy firmy w Waszej okolicy mają społeczną odpowiedzialność biznesu wpisaną w swoją działalność i w jaki sposób się to odbywa.

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Po zdobyciu doświadczenia w obszarze ekonomii społecznej zastanówcie się (i sprawdźcie w lokalnym Ośrodku Wsparcia Ekonomii Społecznej) czy możecie stworzyć własne

przedsiębiorstwo społeczne. Czy możecie pozyskać do jego prowadzenia innych partnerów i czy jego działalność pomoże w rozwiązaniu lokalnego problemu lub wesprze osoby wykluczone? Być może w Waszym zasięgu będzie obecnie tylko działanie czasowe – akcja zarobkowa, niemniej ją także można przeprowadzić w duchu ekonomii społecznej.

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie czy udało wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Podzielcie się zdobytym doświadczeniem z innymi. Podsumujcie, co dzięki Waszej działalności udało się zmienić na lepsze i zastanówcie się w jaki sposób możecie przekazać innym te wnioski. Może wybierzeć którąś z bardziej wymagających form wydawniczych takich jak: audycja czy komiks?

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 1: Eliminacja ubóstwa we wszystkich jego formach na całym świecie

Cel 8: Promowanie stabilnego, zrównoważonego i inkluzywnego wzrostu gospodarczego, pełnego i produktywnego zatrudnienia oraz godnej pracy dla wszystkich ludzi

Cel 9: Budowa stabilnej infrastruktury, promowanie zrównoważonego uprzemysłowienia oraz wsparcie innowacyjne

Cel 12: Zapewnienie wzorców zrównoważonej konsumpcji i produkcji

Cel 16: Promowanie pokojowego i inkluzywnego społeczeństwa, zapewnienie wszystkim ludziom dostępu do wymiaru sprawiedliwości oraz budowanie na wszystkich szczeblach skutecznych i odpowiedzialnych instytucji, sprzyjających włączeniu społecznemu

ODKRYWANIE

Trop ODKRYWANIE pozwala na poznawania świata w kontekście nauki i techniki. Dzięki możliwości podjęcia praktycznych doświadczeń nauka będzie dla harcerzy niezwykłym przeżyciem. Zastępy będą wiedziały, że uczenie się jest wartościowe i daje umiejętności na całe życie.

Bądź światłem dla obcych

Wprowadzenie: Zastanawialiście się, jak to jest mieszkać wśród ludzi, dla których jest się zupełnie obcym? Życie obcokrajowców w Polsce może być łatwiejsze dzięki Waszemu zaangażowaniu.

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Poszukajcie u siebie w okolicy obcokrajowców. Może to być ośrodek, szkoła, stowarzyszenie czy świetlica. Po konsultacji ze specjalistami przygotujcie dla nich zajęcia lub przestrzeń do wymiany kulturowej.

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Udowodnijcie, że słynna polska gościnność to nie mrzonka i jesteśmy dla nich otwarci i pomocni. Możecie pomóc im uczyć się języka polskiego i wyciągnąć do nich pomocną dłoń w innych, potrzebnych im sprawach. Może jesteście w stanie przygotować imprezę dla mieszkańców pobliskich miejscowości, by wszyscy mogli się poznać np. festiwal, warsztaty kulinarne lub muzyczne?

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie czy udało wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Zastanówcie się czy udało Wam się zmienić na lepsze życie osób, dla których działaliście. Czy osiągnęliście zakładane przez Was cele? Czy możecie jeszcze coś zrobić w ramach tego obszaru służby?

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 4: Zapewnienie wszystkim edukacji wysokiej jakości oraz promowanie uczenia się przez całe życie

Cel 10: Zmniejszenie nierówności w krajach i między krajami

Odkryj świat z dziećmi

Wprowadzenie: Czy czujecie, że Wasza edukacja mogłaby być znacznie lepsza i widzicie, co można byłoby w niej zmienić? Możecie mieć na to wpływ! Wystarczy tylko wyjść w świat i podjąć działania z lokalnymi ośrodkami pedagogicznymi.

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Poszukajcie w swojej okolicy szkoły, przedszkola, świetlicy środowiskowej lub domu kultury, które mogą potrzebować Waszego wsparcia. Wspólnie z tamtejszą kadrą pedagogiczną zastanówcie się, jakie są największe potrzeby tamtejszych dzieci – pomoc w nauce, poznawanie okolicy, organizacja zajęć na łonie natury... Zaprezentujcie im się pokazując, które zagadnienia są Wam najbliższe i w czym się specjalizujecie (jako zespół, ale też indywidualnie).

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Udzielcie wsparcia wybranym przez Was podopiecznym w formie tradycyjnych korepetycji lub przy pomocy edukacyjnych gier i zabaw, w szczególności w tematach, w których jesteście specjalistami. Dodatkowo możecie pomóc im poznać swoją okolicę, aby mogli lepiej zrozumieć otaczający ich świat. Odkryjcie przed nimi piękno przyrody i lokalnych zabytków.

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie czy udało wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Zastanówcie się również nad podjęciem współpracy z organizacjami pozarządowymi, które zajmują się zajęciami dla dzieci w Waszej okolicy. Może wspólnie uda Wam się na stałe zapewnić dla nich zajęcia doskonałe.

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 4: Zapewnienie wszystkim edukacji wysokiej jakości oraz promowanie uczenia się przez całe życie

Cel 11: Uczynienie miast i osiedli ludzkich bezpiecznymi, stabilnymi, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu

Cel 16: Promowanie pokojowego i inkluzywnego społeczeństwa, zapewnienie wszystkim ludziom dostępu do wymiaru sprawiedliwości oraz budowanie na wszystkich szczeblach skutecznych i odpowiedzialnych instytucji, sprzyjających włączeniu społecznemu

Cel 17: Wzmocnienie środków wdrażania i ożywienie globalnego partnerstwa na rzecz

zrównoważonego rozwoju

BRATERSTWO

Trop BRATERSTWA to trop związany z podjęciem działań na rzecz różnorodnych wspólnot. Dzięki tym działaniom harcerze mogą wzmocnić więzi rodzinne czy więzi w grupie rówieśniczej. Poznają pojęcia tolerancji, akceptacji, sprawiedliwości, a także wykluczenia, dyskryminacji i nierówności społecznych. Tropy z tej kategorii

pozwołą na poznanie zależności kulturowych i nadawanych im znaczeń.

Dbanie o więzi międzypokoleniowe

Wprowadzenie: Czy interesowaliście się kiedyś jak żyją seniorzy w Waszej okolicy? Warto o nich zadbać, a może przy okazji zdobędziecie od nich wiele ciekawej wiedzy opartej na doświadczeniu?

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Dowiedzcie się, jakie instytucje działają na rzecz osób starszych w Polsce oraz w Waszym lokalnym środowisku i na podstawie współpracy z nimi zbadajcie potrzeby tej grupy społecznej. Poznajcie schorzenia, dolegliwości i potrzeby ludzi w podeszłym wieku.

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Podjmujcie różnorodne zadania na rzecz seniorów z Waszego otoczenia, z rodziny, osiedla, np. poprzez:

- organizację spotkań integracyjnych lub warsztatów, zabieranie na spacer, pomaganie w codziennych czynnościach,
- angażowanie się w pracę najbliższego domu opieki, Uniwersytetu III wieku,
- podejmowanie stałej opieki w ośrodku dla osób w podeszłym wieku,
- organizowanie spotkań Kręgów Seniorów z drużynami i gromadami w Waszym środowisku,
- przygotowanie kawiarenki dla mieszkańców osiedla, miasta, lokalnej społeczności w sędziwym wieku,
- podejmowanie się organizacji przedsięwzięć promujących zdrowie, aktywność społeczną, kulturalną i religijną wśród osób starszych.

Może jesteście w stanie zadziałać w pełni międzypokoleniowo i zaangażować w Wasze działania młodszych od siebie?

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie czy udało wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Czy udało Wam się wypracować stałe działania, które pomagają seniorom w Waszej okolicy? Jak można im pomagać systemowo, aby ich życie stawało się lepsze? Może warto pogłębić wiedzę w tym temacie poprzez zorganizowanie sesji popularnonaukowej.

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 10: Zmniejszenie nierówności w krajach i między krajami

Cel 11: Uczynienie miast i osiedli ludzkich bezpiecznymi, stabilnymi, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu

Cel 16: Promowanie pokojowego i inkluzywnego społeczeństwa, zapewnienie wszystkim ludziom

dostępu do wymiaru sprawiedliwości oraz budowanie na wszystkich szczeblach skutecznych i odpowiedzialnych instytucji, sprzyjających włączeniu społecznemu

Troska o pokój na świecie

Wprowadzenie: Czy wiecie, że możecie wpłynąć na to, aby na świecie było mniej wojen i zapanował pokój? Wystarczy tylko zbliżyć do siebie ludzi. Bo przecież nie ma nic złego w naszej odmienności: pochodzenia, koloru skóry czy wyznania.

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Sprawdźcie, czy w Waszej okolicy nie ma organizacji zajmującej się dialogiem międzykulturowym lub pomocą uchodźcom czy imigrantom, które mogłyby wesprzeć Was swoim doświadczeniem. Może istnieje możliwość wejścia z nimi w stałą współpracę? Zaplanujcie razem z nimi działania odpowiadające na lokalne potrzeby w tym obszarze.

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Zorganizujcie spotkanie z przedstawicielami różnych religii/kultur, np. Żywą Bibliotekę. Elementem tego spotkania może być dyskusja (np. w formie kuźnicy), która przyczyni się do budowania pokoju pomiędzy tymi społecznościami i wpłynie na wzajemne zrozumienie i akceptację różnic pomiędzy nimi.

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie czy udało wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Jak Wasze działanie wpłynęło na bliskość między ludźmi w Waszym otoczeniu? Czy możecie kontynuować je dalej, aby wzmacniać pokój pomiędzy ludźmi? Zadziałajcie też w swoim hufcu – może dobrym pomysłem będzie kuźnica, ogniobranie lub inscenizacja poświęcona tematyce pokoju i tolerancji?

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 10: Zmniejszenie nierówności w krajach i między krajami

Cel 16: Promowanie pokojowego i inkluzywnego społeczeństwa, zapewnienie wszystkim ludziom dostępu do wymiaru sprawiedliwości oraz budowanie na wszystkich szczeblach skutecznych i odpowiedzialnych instytucji, sprzyjających włączeniu społecznemu

Wolni od nienawiści

Wprowadzenie: Czy nie macie dość już całej nienawiści jaka wylewa się w Internecie? Czy zauważacie u siebie i u Waszych znajomych znieczulenie na pewne tematy, hasła i zdjęcia? Czy chcecie dalej czytać i oglądać treści przesyczone jadem?

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Dowiedzcie się, czym jest mowa nienawiści, hejt, a czym konstruktywna krytyka. Czym one się różnią między sobą? Zorganizujcie w drużynie burzę mózgów na ten temat.

Inspiracji szukajcie m.in. tu: <http://cbp.zhp.pl/propozycje/mowa-nienawisci-konspekty-dla-kazdej-metodyki/>, <http://www.ngofund.org.pl/bez-nienawisci/ciekawe-linki/>.

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Wymyślcie, jak zredukować posty z negatywnymi treściami w mediach społecznościowych, stwórzcie internetową przestrzeń wolną od takich treści. Zaprojektujcie kampanię przeciwko mowie nienawiści w mediach społecznościowych. Zorganizujcie warsztaty dla grupy rówieśniczej jak przeciwstawić się temu problemowi. Wspólnie zorganizujcie akcję (np. happening, audycję, wystawę) w Waszych szkołach promującą wolność od nienawiści w mediach społecznościowych.

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie czy udało wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Czy udało Wam się zredukować ilość mowy nienawiści w Waszym otoczeniu? Jakimi sukcesami w tym obszarze możecie się pochwalić? Co jeszcze można zrobić, aby ludzie byli dla siebie na co dzień bardziej braterscy?

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 5: Osiągnięcie równości płci oraz wzmocnienie pozycji kobiet i dziewcząt

Cel 10: Zmniejszenie nierówności w krajach i między krajami

Cel 16: Promowanie pokojowego i inkluzywnego społeczeństwa, zapewnienie wszystkim ludziom dostępu do wymiaru sprawiedliwości oraz budowanie na wszystkich szczeblach skutecznych i odpowiedzialnych instytucji, sprzyjających włączeniu społecznemu

OJCZYZNA

Realizując trop OJCZYZNY, można podjąć działania związane z odkrywaniem Polski. Wspólnie z zastępem będzie można poznać jej historię oraz kulturę – zarówno narodową, jak i lokalną oraz zdobyć wiedzę dotyczącą osiągnięć i twórczości Polaków. Przykładowymi formami pracy tropów z tej kategorii są wycieczki i poszukiwania czy pielęgnowanie polskiej kultury.

Badanie i propagowanie historii

Wprowadzenie: Każde pokolenie jest dłużnikiem swoich przodków i dlatego ważne, abyśmy nie zapomnieli o przeszłości naszego narodu i naszej organizacji. Propagujcie wśród innych harcerzy lub/i wspólnoty lokalnej wiedzę na temat ważnych wydarzeń oraz postaci z historii (harcerstwa).

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Zastanówcie się, co możecie i chcecie zrobić, aby poznać i pielęgnować tradycję historyczną. Czy bardziej interesuje Was organizowanie wydarzenia o tej tematyce, czy prowadzenie pracy badawczo-popularyzatorskiej, a może chcielibyście podjąć działania, których celem będzie ochrona miejsc pamięci.

Przydatne materiały:

programy ZHP związane z tematyką historyczną, np. „Chrzest 966”, „Teka drużynowego. Szare Szeregi”, „Drużyna niepodległości” www.cbp.zhp.pl

<http://nienalezyluzejczekac.pl/>

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Macie naprawdę szerokie pole do popisu. Przykładowo możecie zająć się:

- zorganizowaniem gry historycznej dla środowisk hufca/chorągwi;
- stworzeniem i publikacją w Internecie questów, czyli bezobstugowych, edukacyjnych gier terenowych, związanych z Waszym miejscem zamieszkania;
- zorganizowaniem radosnych obchodów świąt narodowych dla środowisk hufca/chorągwi lub/i wspólnoty lokalnej;
- objęciem stałą opieką lokalnego miejsca pamięci narodowej, grobów zmarłych instruktorów harcerskich, miejsc związanych z patronem Waszego środowiska;
- przeprowadzeniem zwiadu historycznego, mającego na celu odnalezienie miejsc pamięci narodowej, zapomnianych pobojozisk, śladów umocnień, mogił z okresu powstań narodowych, I i II wojny światowej;
- tworzeniem archiwum historii mówionej, zawierającego nagrania wywiadów i wspomnień na konkretny temat;
- zorganizowaniem zwiadu dotyczącego stanu zabytków architektury. Po konsultacji z konserwatorem zabytków może będziecie mogli zaopiekować się daną budowlą? Zainteresujcie lokalną prasę, radio czy telewizję wynikami Waszego zwiadu;

- opracowaniem przewodnika lub trasy wędrówki po miejscach pamięci narodowej danego regionu – również z myślą o skautach (z objaśnieniami w języku obcym). Podzielcie się nim np. na forum hufca;
- podjęciem współpracy z muzeum, izbą tradycji, archiwum, poznając sposoby inwentaryzowania materiałów historycznych, zabezpieczania zabytków, pomagając w stworzeniu wystawy, digitalizowaniu zbiorów;
- dokumentowaniem historii harcerstwa, gromadzeniem źródeł historycznych, takich jak kroniki, fotografie, sztandary, proporce, plakietki. Może uda Wam się stworzyć izbę pamięci? Nawiążcie współpracę z hufcowymi i chorągwanymi komisjami historycznymi oraz z Muzeum Harcerstwa;
- nawiązaniem współpracy z organizacją kombatancką, Związkiem Sybiraków, Chorągwanym Referatem Seniorów i Starszyny Harcerskiej, a następnie udzieleniem pomocy samotnym, starym, często chorym członkom danej organizacji.

Zadbajcie, aby wasze działania spełniały wymogi formalno-prawne. Skontaktujcie się z instytucjami, zajmującymi się ochroną dziedzictwa narodowego.

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie czy udało wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Zaprezentujcie publicznie wyniki Waszych działań, poprzez np. wystawę zdjęć, artykuł do gazety, stronę internetową z udostępnionymi materiałami, stronę wydarzenia w mediach społecznościowych.

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 4: Zapewnienie wszystkim edukacji wysokiej jakości oraz promowanie uczenia się przez całe życie

Szerzenie dostępu do różnych form kultury

Wprowadzenie: Czy uważacie, że w Waszej okolicy odbywa się za mało wydarzeń kulturalnych? Czy chcielibyście mieć możliwość dostępu do różnych form kultury? Zadbajcie o to sami i dzięki temu zaangażujcie w działanie innych mieszkańców!

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Sprawdźcie, czy w swojej bądź sąsiedniej społeczności lokalnej mieszkańcy mają dostęp do różnych form kultury. Zbadajcie, co mogłoby ich najbardziej interesować i w czym również Wy możecie się wyspecjalizować.

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Zorganizujcie dla nich wydarzenie, które przybliży im dostęp do danego rodzaju kultury. Sprawdźcie, czy najbliższy ośrodek kultury mógłby pomóc wam poprzez udostępnienie miejsca, kontaktów lub innych środków pomocnych w realizacji tego typu imprez. Przykładowo możecie zorganizować:

- festiwal muzyczny,
- wieczór poezji,
- objazdowe kino połączone z dyskusyjnym klubem filmowym,
- przegląd teatrów szkolnych,
- plener malarski/fotograficzny/rzeźbiarski.

Zadbajcie, aby wszystkie działania spełniały wymogi formalno-prawne. Warto sprawdzić czy np. nie trzeba wykupić prawa do emisji filmu.

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie czy udało wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami: Podsumujcie, jaki odbiór miało organizowane przez Was wydarzenie w społeczności lokalnej. Wyciągnijcie wnioski z działania i zastanówcie się jak w przyszłości moglibyście je wzmocnić.

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 4: Zapewnienie wszystkim edukacji wysokiej jakości oraz promowanie uczenia się przez całe życie

CZŁOWIEK

Idąc tropami CZŁOWIEKA, można wspólnie pogłębić wiedzę z zakresu szeroko pojętego zdrowia. Zastępy będą mogły sprawdzić, co to znaczy zdrowe odżywianie czy podjąć działanie związane z aktywnością fizyczną odpowiednią dla swojego wieku. Tropy te pozwolą na zdobycie dobrych nawyków w codziennym życiu harcerzy, którzy jednocześnie będą zachęcać innych do zdrowego

stylu życia.

Nie zatrzymuj wszystkiego dla siebie – zostań dawcą

Wprowadzenie: Pewnie każdy z Was spotkał się z sytuacją, gdy nagle szukano dawcy dla poszkodowanej osoby. Pozwólmy zachować im większy spokój i powiększajmy naszą bazę dawców.

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Wraz z patrolem/drużyną zorganizujcie akcję oddawania krwi lub Dzień Dawcy Szpiku. Zaplanujcie całe przedsięwzięcie i jego harmonogram przygotowań (np. promowanie akcji, umówienie formalności z Fundacją DKMS i administratorem lokalizacji Dnia Dawcy Szpiku). Przygotujcie materiały edukacyjne promujące dawstwo szpiku lub krwi razem ze specjalistami z tej dziedziny. Sprawdźcie czy Wasze Regionalne Centrum Krwiodawstwa lub inspektorat ds. specjalności krwiodawstwa GK ZHP, mogliby wspomóc Was poprzez dostarczenie materiałów promocyjnych lub ruchomego punktu poboru krwi.

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Niech każdy z Was zarejestruje co najmniej 3 osoby jako potencjalnych dawców szpiku. Przy okazji tego wydarzenia promujcie systematyczną kontrolę swojego zdrowia lub dbanie o zdrowe odżywianie wśród jego uczestników. W tym celu możecie skontaktować się z miejscowymi ośrodkami lub specjalistami, którzy mogliby udzielić Wam wiarygodnych i istotnych wskazówek. Możecie zorganizować w drużynie seminarium lub dyskusję na temat dawstwa szpiku, jeśli jest to kwestia budząca wątpliwości. Jeżeli akcje związane z oddawaniem krwi są popularne w Waszej okolicy, możecie zorganizować inną akcję dotyczącą np. szczepień, transplantologii, epidemii, niebezpiecznych roślin czy regularnego badań osób starszych.

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie czy udało wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Co można jeszcze zrobić, aby poszerzyć grono dawców szpiku? Czego obawiają się osoby, które odmówiły Wam dopisania się do bazy dawców? Wyciągnijcie z tego wnioski i zaplanujcie kolejne działania.

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 3: Zapewnienie wszystkim ludziom w każdym wieku zdrowego życia oraz promowanie dobrobytu

Sport to zdrowie! – organizacja zawodów sportowych

Wprowadzenie: Jaką dyscyplinę sportu lubicie uprawiać? Czy sądzicie, że jest ona popularna w Waszej miejscowości? Jeżeli nie, to może pora to zmienić?!

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Zdobądźcie wiedzę jak przygotować zawody sportowe poprzez kontakt z organizatorami tego typu współzawodnictwa. Sprawdźcie, czy lokalny urząd, dom kultury, parafia, ośrodek sportowy nie planują w najbliższym czasie imprezy sportowej, w której moglibyście pomóc. Sami lub razem z nimi zorganizujcie takie zawody, związane z tą dyscypliną dla dowolnej grupy odbiorców (np. szkoła, mieszkańcy danego terenu, seniorzy).

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Zadbajcie o to, by każdy miał możliwość spróbowania swoich sił i przekonania się do danego sportu. Zaproponujcie serię treningów przygotowującą do startu chętne osoby. Rozpocznijcie przygotowania z wystarczającym wyprzedzeniem i nie zapomnijcie o promowaniu Waszego wydarzenia i zachęceniu okolicznych mieszkańców do zmierzenia się z przygotowanym przez Was wyzwaniem. Podczas zawodów zadbajcie o odpowiednią rozgrzewkę i pamiętajcie o konieczności nawadniania się.

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie czy udało wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Zastanówcie się, jak jeszcze możecie propagować w swoim otoczeniu uprawianie sportu. Nagrajcie film waszych treningów i wydarzenia i umieśćcie go na stronie swojego środowiska.

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 3: Zapewnienie wszystkim ludziom w każdym wieku zdrowego życia oraz promowanie dobrobytu

NATURA

Kategoria tropów NATURY zawiera w sobie działania związane

z przebywaniem na łonie dzikiej przyrody i zdobywaniem wiedzy na jej temat. Stymulują one pogłębianie wiedzy z zakresu funkcjonowania przyrody poprzez obserwację i szukanie w niej zależności (łącznie z człowiekiem i jego oddziaływaniem na przyrodę). Zastępy będą mogły wspólnie doświadczyć, wykorzystać i sprawdzić zdobytą wiedzę podczas obozu czy biwaku. Trop ten to także służba na rzecz NATURY.

Ekologiczny obóz

Wprowadzenie: Czy myśleliście kiedyś jak poprzez życie obozowe możecie w naturalny sposób przyczynić się do zmniejszenia degradacji środowiska? Jest na to wiele prostych sposobów, które możecie wdrożyć nie tylko u siebie, ale też w Waszym otoczeniu harcerskim!

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Przeanalizujcie, w jakich miejscach na obozie generuje się odpady i dowiedzcie się, gdzie i z jakich zasobów zewnętrznych się na nim korzysta (również pod kątem typu obozu, na jaki jedziecie [wędrowny/stacjonarny]). Zdobądźcie wiedzę na temat możliwości wprowadzenia na obozie Waszego środowiska rozwiązań, które przyczynią się do ograniczenia wpływu na środowisko i zmniejszenia ilości zużywanych zasobów naturalnych. Z pewnością przyda Wam się zaznajomienie z zasadami „Leave no Trace”, możesz o nich przeczytać m.in. tu: <https://specjalnosci.zhp.pl/specjalnosci-harcerskie/ekologiczna/7-zasad-leave-no-trace/>

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępy ma swoją rolę do odegrania:

Zaplanujcie propozycję wprowadzenia określonych rozwiązań i przedstawcie ją komendzie obozu. Skonsultujcie z nimi możliwość wprowadzenia tych rozwiązań i przygotujcie je podczas kwaterki do korzystania przez kadrę i uczestników obozu. Może warto też, abyście pod tym kątem przygotowali uczestników obozu do niego i zorganizowali dla nich warsztaty/audycję/infografiki/komiks na temat tego, co należy zabrać oraz jak można przygotować siebie i ekwipunek, by na miejscu wywierać jak najmniejszy wpływ na środowisko. Ważne jest też, abyście przed obozem dokonali rozpoznania terenu i pozyskali wiedzę np. o gatunkach, którym możemy przeszkadzać, o trujących roślinach czy zagrożonych ekosystemach podmokłych.

Przykłady ekologicznych rozwiązań do zastosowania w trakcie obozu:

- system segregacji odpadów,
 - ograniczenie zużycia wody,
 - stosowanie biodegradowalnych środków czystości,
 - system zakupów produktów najmniej wpływających na środowisko (lokalne produkty w dużych opakowaniach zbiorczych),
 - dobór miejsca obozowego (rozproszenie lub skupienie),
 - formy obozowe (np. hamaki bardziej przyjazne od „dziesiątek”),
 - organizacja zaplecza higienicznego (toalety, gdzie i w jaki sposób się myjemy),
 - zabezpieczanie żywności podczas obozu i nieprzyzwyczajanie zwierząt do obcego pożywienia,
 - ograniczenie liczby/wielkości ognisk (mniejszy wpływ związany z wyjąławianiem czy zmianą pH, mniejsze zużycie – zabieranie martwego drewna z lasu).
3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie czy udało wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:
Podczas ewaluacji/podsumowania obozu zapiszcie wnioski z Waszych działań i zastanówcie się, jak możecie wprowadzać je jako stałe rozwiązania oraz dzielić się nimi z innymi środowiskami w hufcu np. w formie wystawy lub wszechnicy.

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 3: Zapewnienie wszystkim ludziom w każdym wieku zdrowego życia oraz promowanie dobrobytu

Cel 6: Zapewnienie wszystkim ludziom dostępu do wody i warunków sanitarnych poprzez zrównoważoną gospodarkę zasobami wodnymi

Cel 12: Zapewnienie wzorców zrównoważonej konsumpcji i produkcji

Cel 13: Podjęcie pilnych działań w celu przeciwdziałania zmianom klimatu i ich skutkom

Cel 14: Ochrona oceanów, mórz i zasobów morskich oraz wykorzystywanie ich w sposób zrównoważony

Cel 15: Ochrona, przywracanie oraz promowanie zrównoważonego użytkowania ekosystemów lądowych, zrównoważone gospodarowanie lasami, zwalczanie pustynnienia, powstrzymanie i odwracanie procesu degradacji gleby oraz powstrzymanie utraty różnorodności biologicznej

Ograniczenie ilości odpadów

Wprowadzenie: Jeżeli obawiacie się zanieczyszczenia naszej planety, jej wód oraz gleb, to podejmijcie działania w swoim najbliższym otoczeniu, aby temu zapobiec. Zorganizujcie własny śmieciowy eksperyment i podzielcie się jego wynikami.

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Przygotujcie analizę z dokładnymi danymi na temat ilości odpadów, jakie generujecie razem w ciągu miesiąca. Stwórzcie listę pomysłów na zminimalizowanie ich ilości w każdej sferze życia (zarówno harcerskiej, jak i prywatnej) i przez kolejny miesiąc wdrażajcie te pomysły. Po miesiącu wykonywania tego ekoeksperymentu sprawdźcie, o ile udało Wam się zredukować ilość wytwarzanych odpadów. Dowiedźcie się, co dzieje się z odpadami, które trafiają do Waszych koszy, w jakim stopniu możliwe jest ich przetworzenie.

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Przeprowadźcie kampanię społeczną dla wybranej społeczności/grupy docelowej, promującą najciekawsze i najbardziej efektywne rozwiązania/postawy „zero waste” oraz wiedzę na temat recyklingu. Możecie też zorganizować wykład połączony z warsztatami (np. tworzenia toreb na zakupy, woskowijek), seminarium lub spotkanie z gościem.

Zastanówcie się, czy w trakcie eksperymentu możecie gromadzić odpady w jednym miejscu i dokumentować (np. fotograficznie) ich ilość. Możecie wykorzystać takie wizualizacje w Waszej kampanii.

Zaproście do tego eksperymentu inny zastęp/patrol wędrowniczy i przekonajcie się, kto osiągnie lepszy wynik (np. zmniejszy ilość wytwarzanych odpadów o x%). Jeśli udało Wam się znaleźć racjonalne i efektywne pomysły – podzielcie się nimi z innymi.

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie czy udało wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Wypracowane rozwiązania spróbujcie wdrożyć na stałe w swoich domach i wśród swoich znajomych oraz rodziny. Może macie pomysły na to jak w bliskiej przyszłości zachęcić innych do podążania Waszym śladem?

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 12: Zapewnienie wzorców zrównoważonej konsumpcji i produkcji

Cel 13: Podjęcie pilnych działań w celu przeciwdziałania zmianom klimatu i ich skutkom

Cel 14: Ochrona oceanów, mórz i zasobów morskich oraz wykorzystywanie ich w sposób zrównoważony

Cel 15: Ochrona, przywracanie oraz promowanie zrównoważonego użytkowania ekosystemów lądowych, zrównoważone gospodarowanie lasami, zwalczanie pustynnienia, powstrzymanie i odwracanie procesu degradacji gleby oraz powstrzymanie utraty różnorodności biologicznej

Opieka nad lokalnymi zwierzętami

Wprowadzenie: Jeżeli nieobojętne jest Wam życie zwierząt i chcecie bardziej się o nie zatroszczyć, to macie ku temu wiele możliwości! Wystarczy najpierw zainteresować się tematem i sprawdzić jak one sobie radzą w Waszej okolicy, a następnie działać.

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Zbadajcie, jakie są najpoważniejsze zagrożenia dla lokalnych zwierząt, nie tylko tych znajdujących się pod ochroną. Najpierw sprawdźcie, jakie zwierzęta żyją w Waszej okolicy i czy istnieją organizacje, które specjalizują w ich ochronie. Ustalcie, gdzie w Waszej okolicy najlepiej zgłaszać znalezienie chorego/rannego zwierzęcia (w miastach często zajmuje się tym straż miejska i wyspecjalizowane fundacje) i zbadajcie, czy okoliczni mieszkańcy/członkowie Waszej społeczności mają na ten temat wiedzę. Zidentyfikujcie problem i spróbujcie na niego odpowiedzieć.

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Najpierw zorganizujcie i przeprowadźcie akcję informacyjną przy współpracy z lokalnymi władzami na temat ochrony roślin i dzikich zwierząt. Następnie zorganizujcie projekt, który zapewni bezpieczeństwo tym zwierzętom. Może to być na przykład:

- Projekt „budki lęgowe dla ptaków” – co, po co, gdzie, dlaczego, potem budowa, stawianie, nadzorowanie.
- Projekt „płotek” – praca przy tworzeniu specjalnych płotków przy drogach, zabezpieczeniu i przenoszeniu płazów w okresie godowym. Akcja promocyjna na temat problemu – działania na rzecz rozwiązań ułatwiających zwierzętom przekraczanie dróg.

- Projekt „schronisko” – współpraca ze schroniskiem dla zwierząt, najpierw poprzez zidentyfikowanie potrzeb tego schroniska, a następnie rozwiązanie danych problemów. Przykładowo, zaczynając od zdobycia wsparcia finansowego, materialnego czy osobowego po organizację akcji promocyjnej „Adoptuj, nie kupuj”.
- Budowa hoteli dla owadów, ogrodów kwietnych, glinianych ścian dla pszczoł murarek itp.
- Akcja monitoringu, np. monitoring raków w ramach „Liczymy raki”.
- Akcje związane z usuwaniem gatunków inwazyjnych (konieczna współpraca z zarządcą terenu oraz najlepiej również z jakąś organizacją specjalizującą się w tym zagadnieniu).
- Projekt „sarenka”, czyli akcja uświadamiająca oraz monitoring związany z wykaszaniem łąk (giną wówczas schowane w wysokich trawach młode sarny). Akcja polega na monitoringu takiej łąki przed koszeniem oraz np. spryskaniu jej granic wodą z płynem do mycia naczyń dobę przed wykaszaniem, w celu zniechęcenia saren do pozostawiania tam młodych.
- Akcja sterylizacja – nagłośnienie problemu niesterylizowanych kotów.
- Projekt zadrzewienia śródpolnego (zalecana współpraca z rolnikiem lub gminą).
- Zabieranie zwierząt ze schronisk na biegi/zawody sportowe i promowanie tego sposobu wprowadzania zwierząt.

Pamiętajcie, by realizując swój pomysł działać w zgodzie z wymogami formalno-prawnymi (np. może być konieczne zdobycie zgody właściciela terenu) oraz o poinformowaniu drużynowego i rodziców o swoich planach. Pamiętajcie o zachowaniu zasad bezpieczeństwa w wypadku kontaktu z dzikim zwierzęciem.

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie czy udało wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Zbierzcie swoje pomysły na wsparcie życia zwierząt w otoczeniu i podsumujcie, które z nich najbardziej się sprawdziły. Co możecie jeszcze zrobić, aby również inne osoby wdrażały je na co dzień w swojej okolicy? Może warto nagrać filmik lub poprowadzić audycję o Waszych doświadczeniach.

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 14: Ochrona oceanów, mórz i zasobów morskich oraz wykorzystywanie ich w sposób zrównoważony

Cel 15: Ochrona, przywracanie oraz promowanie zrównoważonego użytkowania ekosystemów lądowych, zrównoważone gospodarowanie lasami, zwalczanie pustynnienia, powstrzymanie i odwracanie procesu degradacji gleby oraz powstrzymanie utraty różnorodności biologicznej

SPECJALNY ŻŁOTY

TROP

Organizacja obozu drużyny/patrolu

Wprowadzenie: Wejdźcie na szczyt wędrowniczej drogi i zorganizujcie sami co najmniej 7-dniowy wyjazd Waszej drużyny lub patrolu. Może on być w dowolnej formie: obóz wędrowny, obóz wędrowno-stacjonarny, rejs, obóz zagraniczny itp. Ważne, żebyście to Wy przygotowali go od początku do końca – udział w gotowej formie jak np. zlot skautowy nie realizuje tego tropu.

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Niech każdy z Was, kto chce zdobyć ten trop, będzie odpowiedzialny za jakiś obszar przygotowań adekwatny do swojego obycia harcerskiego i zdolności organizacyjnych. Osoby, które brały już udział w obozach i mają większe doświadczenie niech koordynują prace przygotowawcze w danych obszarach. Pamiętajcie przy podziale zadań, że równo nie oznacza sprawiedliwie. Ważne, aby każdy miał możliwość przejść przez cały proces organizacji obozu: planowanie, przygotowanie, przeprowadzanie i podsumowanie. Nie zapomnijcie dokładnie zaplanować każdego obszaru i wypisać wszystkie zadania niezbędne do przygotowania obozu.

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Warto przygotowania zacząć przynajmniej na pół roku przed wyjazdem. Sama jego organizacja zajmuje sporo czasu i jest wartościowym działaniem, które może dać Wam wiele nowych doświadczeń z pracy zespołowej i nie tylko!

Pamiętajcie o wymogach formalnych i prawnych związanych z zatwierdzeniem obozu jako placówki wypoczynku. W razie trudności (np. ze znalezieniem spełniającego wymogi komendanta) zgłóście się do komendy szczepu, namiestnictwa/komendy hufca lub referatu wędrowniczego.

Dobrze przygotowany wyjazd na obóz powinien być dla Was wisienką na torcie – radością z odkrywania świata, przekraczania kolejnych granic (nie tylko danego terytorium, ale również granic fizycznych czy psychicznych) i niesienia pomocy innym.

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie czy udało wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:
Po powrocie z obozu spróbujcie podsumować całość prac z nim związanych, od pierwszego spotkania do ostatniego dnia obozu. To naturalne, że nie wszystko udaje się zrealizować zgodnie z początkowym planem, warto więc wyciągnąć z tego wnioski na przyszłość!

Cele Zrównoważonego Rozwoju: W zależności od konkretnych decyzji przez Was podjętych Wasze wysiłki mogą wesprzeć kilka różnych CZR.

*Nie odziedziczyliśmy Ziemi po naszych przodkach. Pożyczyliśmy ją tylko od naszych dzieci.
Antoine de Saint-Exupéry*

Czym są CZR, czyli Cele Zrównoważonego Rozwoju Organizacji Narodów Zjednoczonych?

Światowe Organizacje Skautowe, WOSM i WAGGGS, których ZHP jest członkiem, postanowiły podjąć wyzwanie postawione przez Organizację Narodów Zjednoczonych (ONZ) i wesprzeć realizację Celów Zrównoważonego Rozwoju (CZR). ONZ na podstawie bardzo szerokich konsultacji społecznych, opracowała, dla całego świata, 17 CZR (ang. Sustainable Development Goals – SDG) do zrealizowania. Podkreślamy to sformułowanie – dla całego świata. Po raz pierwszy wskazano, że **wszystkie kraje oraz obywatele i obywatelki muszą włączyć się do likwidacji ubóstwa i głodu, jak również działać na rzecz równości, sprawiedliwości oraz pokoju na świecie.**

Każdy CZR ma dedykowaną ikonę graficzną, tytuł, krótki opis zagadnienia oraz wskazane konkretne zadania, które w danym obszarze muszą zostać wykonane do 2030 roku. W sumie tych zadań jest aż 169, które jako cała społeczność międzynarodowa mamy do zrealizowania. Ich treść została opracowana z myślą o zrównoważonym rozwoju rozumianym jako **dążenie do poprawy jakości życia przy zachowaniu równości społecznej, bioróżnorodności i bogactwa zasobów naturalnych.** Zmierając do dobrego życia, nie niszczyć przyrody, od której uzależnione jest życie na Ziemi oraz nie wyczerpać wszystkich zasobów naturalnych, w następstwie czego nie zostanie ich dla ludzi, którzy będą tu żyli w przyszłości – dążąc do poprawy jakości własnego życia, nie skazywać na biedę innych¹. **Realizacja każdego z Celów Zrównoważonego Rozwoju jest uzależniona od wszystkich pozostałych.**

Gdy przyjrzymy się nawet samym tytułom poszczególnych Celów, widzimy, że wiele z nich w łatwy sposób wpisuje się w harcerski styl działania: walka o równość, szacunek do przyrody, demokracja, chęć rozwoju i zdobywania wiedzy, pomoc innym. Warto uświadomić sobie, że bardzo często, realizując na zbiórkach niewielkie na pierwszy rzut oka działania, mamy możliwość pozytywnie wpłynąć **na cały nasz świat.**

1 cytata za: Gerwin, M., <http://www.sopockainicjatywa.org/earth/pdf/LIR-new.pdt>.

OMÓWIENIE POSZCZEGÓLNYCH CELÓW ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

KONIEC Z UBÓSTWEM

Cel 1: Wyeliminować ubóstwo we wszystkich jego formach na całym świecie

Ubóstwo ma wiele form, ale nie ma granic. Nie jest jedynie kwestią dochodu na osobę, ale także dotyczy dostępu do opieki zdrowotnej, edukacji i podstawowych usług. Konsekwencją ubóstwa jest wykluczenie społeczne. Polega ono na tym, że ze względu na brak środków, dostępu do usług, a czasem wręcz odmowę ich świadczenia, osoby nie mogą uczestniczyć w popularnych w danym społeczeństwie aktywnościach. Jednym z najbardziej krzywdzących stereotypów dotyczących ubóstwa jest to, że bieda jest „zawiniona”, że wynika z lenistwa lub braku zaradności. Ubóstwo jest piętnowane społecznie i stanowi źródło wyobcowania zarówno wśród dorosłych, jak i wśród uczniów czy uczennic.

Garść statystyk: Żeby móc wyobrazić sobie skalę i problem ubóstwa czy też biedy na świecie, należy poznać kilka ogólnych faktów dotyczących tego zjawiska. Ponad 783 milionów ludzi żyje poniżej międzynarodowej granicy ubóstwa (czyli 460 razy więcej niż mieszkańców Warszawy), tj. za mniej niż 1,90 USD dziennie. Azja Południowa i Afryka Subsaharyjska są miejscami, w których żyje przytłaczająca większość ludzi w skrajnym ubóstwie. Wysokie wskaźniki ubóstwa często dotyczą małych, niestabilnych i dotkniętych konfliktami zbrojnymi państw. Niestety, także w Polsce, ponad 5 % rodzin żyje w skrajnym ubóstwie.

ZERO GŁODU

Cel 2: Wyeliminować głód, osiągnąć bezpieczeństwo żywnościowe, lepsze odżywianie oraz promować zrównoważone rolnictwo

Obecnie produkuje się wystarczająco dużo żywności, aby nakarmić każdego. Mimo to na świecie wciąż jest obecny głód. Wpływa na niego np. marnowanie dużej ilości jedzenia zarówno w domach, jak i podczas produkcji i sprzedaży. Głód wynika również z tego, że wielu ludzi nie ma dostępu do jedzenia dostarczającego różnicowanych wartości odżywczych (tzw. głód utajony) lub brakuje im wiedzy na ten temat. Może być on również powodowany złożonymi czynnikami zewnętrznymi i politycznymi, takimi jak: skutki zmiany klimatu (gdy np. dotychczasowe tereny rolne zamieniają się w pustynie), katastrofy naturalne, konflikty zbrojne, ubóstwo i ceny żywności, które pozostają poza zasięgiem najuboższych. Aktualnym wyzwaniem, z którym musimy się zmierzyć, jest zwiększenie bezpieczeństwa żywnościowego, czyli dostępu wszystkich ludzi do bezpiecznej i wartościowej żywności.

Garść statystyk: Na świecie z powodu niedożywienia cierpi 815 milionów ludzi, tj. co dziewiąta osoba. Słabe odżywianie jest przyczyną prawie połowy (45%) śmierci dzieci poniżej piątego roku życia – 3,1 miliona dzieci umiera co roku z tego powodu. Co czwarte dziecko na świecie cierpi na zahamowanie wzrostu. W krajach rozwijających się zjawisko to może dotknąć co trzecie dziecko. 66 milionów dzieci chodzących do szkoły podstawowej w krajach rozwijających się, cierpi na głód, z czego 23 miliony w samej Afryce. 1,4 miliarda ludzi nie ma dostępu do elektryczności – większość z nich zamieszkuje obszary wiejskie w krajach rozwijających się. Niedostateczny dostęp do energii elektrycznej w wielu regionach to podstawowa bariera uniemożliwiająca zmniejszenie głodu na świecie.

DOBRE ZDROWIE I JAKOŚĆ ŻYCIA

Cel 3: Zapewnić wszystkim ludziom w każdym wieku zdrowe życie oraz promować dobrobyt

Do osiągnięcia międzynarodowej społeczności w ostatnich latach należą: poprawa warunków sanitarnych i dostępu do czystej wody, stopniowa eliminacja chorób (malaria, gruźlica i polio),

a także spowolnienie rozprzestrzeniania się HIV/AIDS. Jednak przed nami stoi nadal bardzo dużo wyzwań, od poprawy stanu zdrowia psychicznego i bezpieczeństwa na drogach, przez ułatwienie dostępu do służby zdrowia, po zwiększenie świadomości na temat zdrowia reprodukcyjnego i szkodliwego wpływu tytoniu. Nie chodzi tylko o ratowanie życia, ale również o budowanie zdrowych społeczeństw. Na wiele czynników wpływających na nasz stan zdrowia i dobrobyt (tj. polityka państwa, stan powietrza, zmieniający się klimat) mamy tylko pośredni wpływ. Jednak wiele z nich dotyczy naszych indywidualnych wyborów i tylko od nas zależy, czy zawalczymy o swoje zdrowie.

Garść statystyk: Każdy z nas jest świadomy, że długość życia rośnie wraz z rozwojem medycyny i warunków sanitarnych. Kluczem do sukcesu w osiągnięciu tego celu jest między innymi uświadomienie możliwych zagrożeń dla naszego zdrowia, eliminowanie negatywnie działających czynników oraz profilaktyka. Te informacje chyba dla każdego są oczywiste, a jednak wg Pulsu Medycyny w Polsce tylko co trzeci Polak wykonuje regularnie badania profilaktyczne, a co 10 w ogóle nie kontroluje stanu swojego zdrowia. Niestety z badań wynika, że ponad połowa Polaków chodzi do lekarzy wyłącznie, gdy im coś dolega. W profilaktyce jako społeczeństwo stoimy słabo. Średnio również wypadamy w temacie uprawiania sportu. W 2019 roku 64% Polaków było aktywnych fizycznie, lecz 36% nie podejmowało w ogóle aktywności (w tym spacerów). W ograniczeniu szkodliwych czynników, takich jak palenie papierosów, w przeciągu 8 lat poprawiliśmy się o 10% i nadal jest coraz większa świadomość oraz chęć odejścia od nałogu. Przedstawione statystyki to tylko kropla w morzu zmagania w osiągnięciu tego celu.

DOBRA JAKOŚĆ EDUKACJI

Cel 4: Zapewnić wszystkim edukację wysokiej jakości oraz promować uczenie się przez całe życie. Co kryje się pod pojęciem „dobra jakość edukacji”? ONZ nie skupia się na średniej ocen ani wynikach testów. Pomysłodawcom Celów Zrównoważonego Rozwoju chodzi raczej o edukację, która pozwala żyć godnie w dorosłym życiu (od umiejętności technicznych po rozwój przedsiębiorczości) oraz taką, która pomaga budować lepszy świat (np. edukacja na temat zrównoważonego stylu życia, praw człowieka, równości płci czy wspólnej odpowiedzialności za świat). Na edukację można też spojrzeć jako na drogę do zrozumienia świata oraz poznania samego siebie. Pomagają w tym umiejętności krytycznego myślenia i nazywania emocji, świadomość zarówno własnych poglądów, jak i ograniczeń.

Garść statystyk: Na przestrzeni lat dokonano znacznego postępu w zwiększeniu dostępu do edukacji. Jednak wciąż 617 milionów młodych ludzi na całym świecie nie posiada podstawowej umiejętności pisania, czytania i liczenia, a 57 milionów dzieci w krajach Globalnego Południa nie uczęszcza do szkoły. Według Biblioteki Narodowej w 2018 roku 37% badanych przeczytało minimum jedną książkę w ciągu roku, a 28% nie posiada w domu żadnej książki.

RÓWNOŚĆ PŁCI

Cel 5: Osiągnąć równość płci oraz wzmocnić pozycję kobiet i dziewcząt

Dlaczego równość płci ma znaczenie? Jest na to wiele argumentów. Po pierwsze i najważniejsze: wszyscy ludzie rodzą się równi pod względem swoich praw, jak zapisano w pierwszym artykule Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka. Poza tym równość płci ma wpływ na sytuację ekonomiczną kraju – większa liczba kobiet na rynku pracy prowadzi do zmniejszenia ubóstwa. Równość płci oznacza także ochronę kobiet przed przemocą fizyczną, która również w Polsce stanowi problem społeczny, oraz zakończenie dyskryminacji, dzięki czemu kobiety i dziewczęta będą miały równy dostęp do edukacji, miejsc pracy, a także, na równi z mężczyznami, będą podejmowały decyzje jako urzędniczki i członkinie władz.

W latach 50. XX wieku rozwinął się bardziej ogólny ruch walczący o równość płci, oparty na

ideach wyzwolenia kobiet i feminizmu. Działania ruchu zaowocowały zmiany w prawodawstwie dotyczące zarówno konkretnych problemów, jak i ogólnej walki z dyskryminacją płciową. Przekształcenia zaszły w społecznym pojmowaniu równości w dostępie do edukacji chłopców i dziewcząt. Rewolucji uległy poglądy społeczne. Dotyczyło to wprowadzenia „równej płacy za równą pracę”, jak również zapewnienia równego dostępu kobietom i mężczyznom do wszystkich miejsc pracy w wielu krajach. Zmiany zachodzą także w relacjach domowych. Mężczyźni, uświadamiając sobie różnice biologiczne między płciami, zmieniają stosunek do wypełniania obowiązków domowych i wychowywania dzieci, nie traktując ich już jako przeznaczone kobietom na wyłączność.

Garść statystyk: 52 państwa nadal nie gwarantują w swoich konstytucjach równych praw dla kobiet i mężczyzn. W wielu krajach dyskryminacja ze względu na płeć wciąż jest zauważalna w normach prawnych i społecznych. Poczyniono pewne postępy, jednak od dziesięcioleci kobiety zarabiają średnio o 24% mniej niż mężczyźni. W 2015 roku kobiety stanowiły jedynie 22% wszystkich parlamentarzystów na świecie. Jest to powolny wzrost w ciągu dziesięciolecia – w 1995 roku odsetek ten wynosił 11,3 %.

CZYSTA WODA I WARUNKI SANITARNE

Cel 6: Zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wody i warunków sanitarnych poprzez zrównoważoną gospodarkę zasobami wodnymi

Pomimo tego, że na naszej planecie mamy wystarczającą ilość wody pitnej, wciąż brakuje jej dla ponad 40% ludzi na świecie. Jednym z przykładów konsekwencji braku dostępu do czystej wody są biegunka i jej powikłania. Z ich powodu każdego dnia umiera około 1000 dzieci. Poprawienie warunków sanitarnych i dostępu do wody pitnej w krajach Globalnego Południa wymaga inwestycji w technologie umożliwiające gromadzenie i odsalanie wody, oczyszczanie ścieków oraz ponowne wykorzystanie wody.

Garść statystyk: Faktycznie, statystyki mówiące o tym, że „2,4 miliarda ludzi nie ma dostępu do podstawowych urządzeń sanitarnych” czy „3 na 10 osób nie ma dostępu do bezpiecznej wody pitnej” wydają się nie mieć pokrycia w naszej polskiej codzienności (źródło: <https://www.un.org.pl/cel6>).

Tylko to wcale nie oznacza, że jesteśmy w bardzo komfortowej sytuacji. Tak Polska, jak i cała Europa (w której ponad połowa wód powierzchniowych nie jest w dobrym stanie ekologicznym, a stan chemiczny 25% wód podziemnych jest oceniany jako zły), musi mierzyć się z wieloma wyzwaniami z tego obszaru i nadchodzącymi suszami.

CZYSTA I DOSTĘPNA ENERGIA

Cel 7: Zapewnić wszystkim dostęp do źródeł stabilnej, zrównoważonej i nowoczesnej energii po przystępnej cenie

60% światowej emisji gazów cieplarnianych wiąże się z produkcją energii. Jest to jedna z ważniejszych przyczyn zmiany klimatu, dlatego musimy ograniczyć udział węgla w produkcji energii. Unowocześnienie źródeł energii wiąże się także z poprawą jakości powietrza. W Polsce dzieje się to np. dzięki odchodzeniu od spalania odpadów lub węgla złej jakości oraz rezygnacji z pieców, które spalają te surowce w nieefektywny sposób. Na Sri Lance ten sam efekt osiągnęty jest poprzez rezygnowanie z lamp naftowych i kuchenek na drewno lub odchody zwierzęce. Lokalna produkcja energii z wykorzystaniem źródeł odnawialnych, np. słońca lub wiatru, pozwala uniezależnić użytkowników od dostawców energii. Oznacza to również łatwiejszy dostęp do nowych technologii. Dzięki temu ludzie z dala od miast mogą np. skorzystać z bankowości mobilnej lub sprawdzić prognozę i ostrzeżenia pogodowe.

Garść statystyk: Polska ma to szczęście, że praktycznie wszyscy jej mieszkańcy mają dostęp do energii elektrycznej i bezpiecznych kuchenek. Dlaczego to jest ważne? Około 13% ludności na świecie nie ma dostępu do niezawodnej energii elektrycznej. Co więcej około 3 miliardy ludzi gotuje przy wykorzystaniu drewna, węgla lub odchodów zwierzęcych, co ma negatywne skutki dla ich zdrowia. Niestety energia, którą się posługujemy nie jest nowoczesna i charakteryzuje się wysokimi emisjami oraz niewystarczającą efektywnością.

WZROST GOSPODARCZY I GODNA PRACA

Cel 8: Promować stabilny, zrównoważony i inkluzywny wzrost gospodarczy, pełne i produktywne zatrudnienie oraz godną pracę dla wszystkich ludzi

Wzrost gospodarczy jest często wykorzystywany jako wyznacznik dobrobytu, jednak postrzeganie go jako jedynego czynnika jakości życia jest błędem. Obliczając wzrost gospodarczy, nie bierze się pod uwagę np. tego, czy poprawa ogólnego stanu gospodarki prowadzi również do zmniejszenia nierówności między ludźmi. Dodatkowo wzrost gospodarczy wiąże się ze zwiększeniem wykorzystywania zasobów naszej planety, w wyniku czego następuje niszczenie środowiska. Dlatego ONZ zwraca uwagę na znaczenie zrównoważonego rozwoju, który uwzględnia potrzeby zarówno ludzi, jak i środowiska oraz pozwala skorzystać tym, którzy dotąd nie mieli zasobów niezbędnych do dobrego życia.

Garść statystyk: Czy wiesz, że w Polsce wciąż zarabia się za mało, a szkoły uczą wielu niepotrzebnych umiejętności (wg badań Personnel Service S.A.)? Faktem jest, że mamy wysokie zróżnicowanie zarobkowe, a większość osób, które zarabia najniższą krajową (14% społeczeństwa) lub nie jest w stanie w ogóle pracować, żyje w stanie ubóstwa. Jest to z pewnością wynik tego, że w Polsce nadal zbyt mały nacisk kładzie się na naukę uniwersalnych umiejętności, takie jak rozwiązywanie problemów, kreatywność i samodzielność w myśleniu, praca zespołowa.

INNOWACYJNOŚĆ, PRZEMYSŁ, INFRASTRUKTURA

Cel 9: Budować stabilną infrastrukturę, promować zrównoważony przemysł oraz wspierać innowacyjność

W wielu krajach rozwijających się brakuje podstawowej infrastruktury drogowej, sanitarnej, wodnej oraz elektryczności i technologii informacyjno-komunikacyjnej. Te braki wpływają negatywnie zarówno na gospodarkę, jak i na życie ludzi. Nie bez powodu przemysł kojarzy się z ogołoconym krajobrazem i kominami, z których wydobywają się chmury dymu. Tego rodzaju działalność, poza negatywnym wpływem na środowisko, wiąże się też z nierównościami między ludźmi – często właśnie najubożsi mieszkają na najbardziej zanieczyszczonych terenach. Przemysł i infrastruktura przyszłości muszą służyć równości, ale też odnowie środowiska naturalnego. Z tego powodu należy inwestować w innowacyjne technologie, które pozwolą na oszczędzanie energii i materiałów podczas produkcji przemysłowej. Trzeba również zadbać o zapewnienie wszystkim ludziom dostępu do infrastruktury związanej z edukacją i opieką zdrowotną.

Garść statystyk: Polska pod względem innowacyjności w swojej gospodarce, w porównaniu z innymi krajami OECD (36 wysoko rozwiniętych i demokratycznych państw), znajduje się na jednym z ostatnich miejsc. Innowacje wcale nie muszą oznaczać wielkich odkryć i używania nowoczesnych maszyn. Mogą to też być zmiany w sposobie pracy skracające czas wykonywania zadań czy optymalizujące organizację. Wiele polskich firm nie radzi sobie z zarządzaniem czasem, co znacznie zmniejsza produktywność.

MNIEJ NIERÓWNOŚCI

Cel 10: Zmniejszyć nierówności w krajach i między krajami

Nierówności dzielą społeczeństwo – zarówno to globalne, jak i wewnątrz każdego kraju. Dążenie do zapewnienia równych szans dla wszystkich ludzi to nie tylko nakaz moralny zapisany w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka. To także metoda na poprawę dobrobytu całej ludzkości. Nierówności wynikają najczęściej z czynników, na które nie mamy wpływu: ubóstwa, pochodzenia, płci, wieku, orientacji seksualnej, religii itp., a ich konsekwencje są dla nas dotkliwe. Jednym z przejawów nierówności jest dyskryminacja. Oznacza ona ograniczenie dostępu do potrzebnych dóbr i usług dla ludzi z określonej grupy. Mowa np. o dostępie do jedzenia, leczenia, edukacji wysokiej jakości. Dyskryminacją jest również odrzucenie lub wyśmianie kogoś z grupy ze względu na jakąś jej lub jego cechę: płeć, wygląd, posiadanie lub nie jakichś przedmiotów, wyznanie, orientację seksualną czy kolor skóry. Jeśli się dobrze nad tym zastanowić, to każdy i każda z nas w ciągu jednego dnia może dyskryminować, jak i być obiektem dyskryminacji. Codziennie też mamy szansę wyciągnąć rękę do osób jej doświadczających.

Garść statystyk: Badania dotyczące krajów rozwijających się potwierdzają, że wskaźnik umieralności dzieci poniżej piątego roku życia w regionach skupiających 20% najbiedniejszej ludności świata jest trzykrotnie wyższy niż wskaźnik dotyczący bogatszych regionów. W skali światowej znacząco wzrósł poziom ochrony socjalnej, mimo to istnieje pięciokrotnie większe prawdopodobieństwo, że osoby z niepełnosprawnością poniosą duże większe koszty zdrowotne niż osoby pełnosprawne.

ZRÓWNOWAŻONE MIASTA I SPOŁECZNOŚCI

Cel 11: Uczynić miasta i osiedla ludzkie bezpiecznymi, stabilnymi, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu

Prawie połowa ludności świata – 3,5 miliarda ludzi – żyje w miastach. Mimo iż zajmują one jedynie 3% powierzchni Ziemi, odpowiadają za 60-80% zużycia energii i 75% dwutlenku węgla produkowanego przez ludzi. W związku z przewidywanym wzrostem liczby ludzi zamieszkujących obszary miejskie do 5 miliardów w 2030 roku, potrzebujemy skuteczniej, niż do tej pory, zarządzać i planować miasta. Dlatego coraz częściej mówi się o zrównoważonych miastach, które miałyby zapewnić godne warunki życia, nie stwarzając problemów dla siebie i reszty świata w przyszłości. Niestety sposobem zrównoważenia niektórych miast Globalnej Północy bywa przeniesienie przemysłu, rolnictwa, a nawet odpadów na Globalne Południe, co skutkuje powstawaniem dzielnic biedy, pogorszeniem stanu środowiska naturalnego i klimatu oraz powoduje migracje.

Wyzwanie, jakie czeka miasta w najbliższych dekadach to ciągły wzrost liczby mieszkańców. Wynikiem tego jest wiele zadań w zakresie tworzenia nowej, przyjaznej dla każdego infrastruktury – tej technicznej oraz tej społecznej. Szalone tempo rozwoju miast powoduje ciągłe braki np. nienadążanie w procesie przygotowania miejsca dla nowych mieszkańców.

Garść statystyk: Według Głównego Urzędu Statystycznego (GUS) odsetek ludności żyjącej w mieszkaniach z przeciekającym dachem, wilgotnymi ścianami, podłogami, fundamentami lub ze zgnilizną ram okiennych czy podłóg, wynosi 12,1% (2017). Odsetek odpadów komunalnych przeznaczonych do przetworzenia w określony sposób w relacji do ilości odpadów wytworzonych to 26,18% (2018). Średnioroczne poziomy pyłu zawieszzonego w 12 polskich aglomeracjach wynosi 22,1% (2017).

ODPOWIEDZIALNA KONSUMPCJA I PRODUKCJA

Cel 12: Zapewnić wzorce zrównoważonej konsumpcji i produkcji

Zrównoważona konsumpcja oznacza nabywanie rzeczy i usług przyjaznych zdrowiu oraz środowisku, jak również takich, których naprawdę potrzebujemy. W Polsce problemem pozostaje

kwestia marnowania żywności. Wyrzucanie jedzenia jest stratą pieniędzy, złym przykładem dla innych oraz ma negatywny wpływ na środowisko. Razem z żywnością marnujemy energię i wodę potrzebne do jej wyprodukowania, a rozkładające się resztki są źródłem emisji gazu cieplarnianego – metanu. Jak zawsze pierwszy i najważniejszy krok to uświadomienie sobie, że jesteśmy częścią problemu, a także rozwiązania. Zrównoważona konsumpcja i produkcja wymagają zmian zarówno po stronie producentów, jak i konsumentów. My jako konsumenci możemy dokonywać świadomych wyborów kupując mniej i tylko to, czego potrzebujemy wraz z zachowaniem zasad sprawiedliwego handlu.

Garść statystyk: Jeśli, zgodnie z szacunkami, populacja świata do 2050 roku wzrośnie do 9,6 miliarda, to do prowadzenia dotychczasowego stylu życia będziemy potrzebować bogactw naturalnych w ilościach odpowiadających trzykrotności zasobów naszej planety. W 2017 r. w Polsce zebranych zostało 11 968,7 tys. ton odpadów komunalnych. Oznacza to, że na jednego mieszkańca Polski przypadało średnio 312 kg śmieci.

DZIAŁANIA W DZIEDZINIE KLIMATU

Cel 13: Podjąć pilne działania w celu przeciwdziałania zmianom klimatu i ich skutkom

Obecne zmiany klimatyczne są odczuwane na wszystkich kontynentach. Zakłócają one rozwój krajowych gospodarek oraz zagrażają życiu całych społeczeństw. Jednak wciąż możliwe jest obniżenie tempa wzrostu średniej temperatury na Ziemi. Prognozy naukowe dotyczące przyszłego stanu naszej planety to masowe migracje z terenów niezdatnych do życia, walka o wodę pitną, nasilające się ekstremalne zjawiska pogodowe w bliskiej perspektywie czasowej. To przerażająca wizja przyszłości, ale ONZ proponuje, zamiast o wizji końca świata, rozmawiać o świecie, w którym chcemy żyć w przyszłości. O zasadach, które będą służyły naszemu dobremu samopoczuciu, o diecie, która przyczyni się do naszego zdrowia i sprawności fizycznej, o gospodarce, w której możemy realizować swoje zainteresowania, o środowisku naturalnym, w którym możemy znaleźć wytchnienie i energię do działania. Rozwiązania przyjazne dla klimatu są często dobre także dla nas!

Garść statystyk: Do kwietnia 2018 roku 10 krajów rozwijających się przedłożyło pierwsze plany adaptacyjne w zakresie reagowania na zmiany klimatu. Co roku kraje rozwinięte aktywizują środki finansowe w wysokości 100 mld USD na działania łagodzące skutki zmian klimatycznych.

ŻYCIE POD WODĄ

Cel 14: Chronić oceany, morza i zasoby morskie oraz wykorzystywać je w sposób zrównoważony. Woda deszczowa, woda pitna, pogoda i klimat, linie brzegowe, sporo naszej żywności, a nawet tlen, którym oddychamy, są zależne od mórz i oceanów. Uważne zarządzanie tymi zasobami jest kluczem do zrównoważonej przyszłości. Oceany i ekosystemy morskie to bardzo ważne źródło tlenu (około 50%). Ponadto regulują klimat również w głębi kontynentu. Dzięki pochłanianiu około 30% wytwarzanego przez ludzi dwutlenku węgla, łagodzą skutki globalnego ocieplenia. Jednak ponoszą przy tym wysoką cenę – pochłaniany CO₂ wchodzi w reakcję z wodą i prowadzi do podnoszenia się poziomu kwasowości oceanów. Skutkuje to wyginięciem wielu gatunków i osobników roślin i zwierząt, których domem jest słona woda. Wzrost średniej globalnej temperatury również wpływa na pogarszanie się stanu oceanów. Wyższa temperatura wody powoduje np. masowe wymieranie raf koralowych, wraz z którymi odchodzą, nie tylko piękne podwodne krajobrazy, ale przede wszystkim różnorodność biologiczna.

Oceany są największym źródłem białka na świecie, a ponad trzy miliardy ludzi polega na morskiej i przybrzeżnej różnorodności biologicznej, aby utrzymać się przy życiu.

Garść statystyk: Oceany pokrywają trzy czwarte powierzchni Ziemi – zawierają 97% wody na świecie i stanowią 99% przestrzeni do życia na naszej planecie. W oceanach żyje niemal 200

tysiący zidentyfikowanych gatunków, a ich faktyczna liczba może sięgać milionów. Oceany pochłaniają około 30% dwutlenku węgla powstałego w wyniku działalności człowieka i tym samym łagodzą skutki globalnego ocieplenia. Niestety, wody przybrzeżne ulegają zanieczyszczeniu i eutrofizacji (czyli przeżyźnieniu środowiska morskiego). Jeżeli nie zostaną podjęte stosowne działania, szacuje się, że do 2050 roku zjawisko eutrofizacji wzrośnie na obszarze obejmującym 20% dużych ekosystemów morskich.

ŻYCIE NA LĄDZIE

Cel 15: Chronić, przywrócić oraz promować zrównoważone użytkowanie ekosystemów lądowych, zrównoważone gospodarowanie lasami, zwalczać pustynnienie, powstrzymać i odwracać proces degradacji gleby oraz powstrzymać utratę różnorodności biologicznej

Wycinanie drzew to nie tylko zmiana w krajobrazie, do której przyczynia się rolnictwo, budowa elektrowni wodnych, kopalnie czy przemysł. Lasy produkują tlen, usuwają zanieczyszczenia z powietrza, zapobiegają erozji gleb, zatrzymują wilgoć i chronią przed powodzią, a także stanowią ostoję różnorodności biologicznej. Wylesianie prowadzi do zmiany lokalnego klimatu, a w skrajnych przypadkach nawet do pustynnienia całych obszarów. Konsekwencje odczuwają nie tylko miejscowe zwierzęta i rośliny, ale także miliony ludzi, dla których las jest domem, źródłem pożywienia i utrzymania. Wyższe temperatury, przedłużające się susze i działalność człowieka (np. wypalanie lasów pod dochodowe uprawy, takie jak palmy olejowe) zwiększają ryzyko pożarów lasów na wielką skalę. Przykładem może być pożar w 2015 roku w Indonezji, który NASA nazwała największą katastrofą ekologiczną XXI wieku spowodowaną przez człowieka.

Garść statystyk: W latach 2010–2015 powierzchnia obszarów leśnych na świecie zmalała o 3,3 mln hektarów. Ma to szczególnie wpływ na życie ubogich ludzi zamieszkujących wsie, którzy utrzymują się przede wszystkim z leśnych surowców, flory i fauny. Ocenia się, że poziom utraty gruntów ornych jest 30–35 razy większy niż kiedykolwiek w historii. Ponadto, z około 8300 znanych gatunków zwierząt, 8% już wyginęło, natomiast 22% jest zagrożonych wymarciem. Nielegalne kłusownictwo i handel dzikimi zwierzętami to działania, które kłócą się z ochroną środowiska. Prawie 7000 gatunków zwierząt i roślin na terenie 120 państw jest nielegalnie sprzedawana.

POKÓJ, SPRAWIEDLIWOŚĆ I SILNE INSTYTUCJE

Cel 16: Promować pokojowe i inkluzywne społeczeństwa, zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wymiaru sprawiedliwości oraz budować na wszystkich szczeblach skuteczne i odpowiedzialne instytucje, sprzyjające włączeniu społecznemu

Rządy prawa oraz rozwój są powiązane i nawzajem się wzmacniają. Jeśliby wyeliminować przestępstwa finansowe, zaoszczędzone pieniądze mogłyby rozwiązać problem skrajnego ubóstwa. Demokratyczne ustroje oraz powszechny udział obywateli i obywaterek w procesie politycznym to niezaprzeczalne osiągnięcie niektórych współczesnych społeczeństw. Jednak jest ono stosunkowo nowe. Nawet Stany Zjednoczone, kraj uważany za kolebkę nowożytnej demokracji, jeszcze w latach 60. XX wieku brutalnie dyskryminował Afroamerykanów, a rozumienie pojęcia równości gwałtownie ewoluowało dopiero w wyniku mobilizacji społecznej. Zmiana prawa to jedno, ale zmiana mentalności i ram rozumienia świata to wyzwanie zupełnie innych rozmiarów. Pamiętajmy jednak, że to masowy udział obywateli i obywaterek w życiu publicznym prowadzi do tych rewolucyjnych zmian. Żaden rząd czy instytucja nie zmieni się, jeśli nie zażąda tego społeczeństwo.

Diagnoza świadomości prawnej Polaków przeprowadzona w 2016 roku z inicjatywy Stowarzyszenia Sędziów Polskich Iustitia pokazała, że z wiedzą Polaków na temat ich praw nie jest dobrze. Przyczyn jest wiele – wielość i skomplikowanie przepisów z różnych dziedzin, ale także

częstość ich zmian. I nie, nie chodzi o trudne prawnicze zagadnienia, które ciężko zrozumieć, ale o te całkiem podstawowe, które każdy powinien znać – a to po to, żeby poradzić sobie z prostymi sytuacjami życia codziennego.

Garść statystyk: Koszt korupcji, łapówkarstwa, kradzieży i unikania podatków w krajach rozwijających się wynosi 1,26 bilionów USD rocznie. Fundusze te mogłyby posłużyć do poprawy losu tych, którzy żyją za mniej niż 1,25 USD przez okres przynajmniej sześciu lat.

PARTNERSTWO NA RZECZ CELÓW

Cel 17: Wzmocnić środki wdrażania i ożywić globalne partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju

Cel ten dotyczy głównie współpracy międzynarodowej na rzecz wspólnego celu – zrównoważonego rozwoju. **Realizacja każdego z Celów Zrównoważonego Rozwoju jest uzależniona od wszystkich pozostałych.** Nasze zdrowie (Cel 3) będzie znacznie lepiej chronione, jeśli uda nam się o zatrzymać zmianę klimatu (Cel 13). Czyste źródła energii odnawialnej (Cel 7) pomogą chronić życie w wodzie i na lądzie (Cele 14 i 15). Dostęp do czystej wody i poprawa warunków sanitarnych (Cel 6) mają bezpośredni wpływ na poprawę sytuacji kobiet na świecie (Cel 10). Przykłady można by mnożyć, ale kluczowe są współzależności, na które natkniemy się na każdym kroku i poziomie. Naturalną konsekwencją tej sieci zależności między Celami jest też potrzeba współpracy wszystkich możliwych instytucji na drodze do ich realizacji. Z jednej strony mamy Organizację Narodów Zjednoczonych, która zainicjowała zdefiniowanie Celów Zrównoważonego Rozwoju i monitoruje ich wdrażanie, a także międzynarodowe mechanizmy pomocy humanitarnej i współpracy rozwojowej, a z drugiej strony jesteśmy my – niezależnie od wieku, przekonań czy zawodu nasze decyzje kształtują świat wokół nas.

Garść statystyk: W 2017 roku oficjalna pomoc rozwojowa wyniosła 146,6 mld USD. Oznacza to spadek o 0,6% w ujęciu realnym w porównaniu z rokiem 2016. Liczba użytkowników Internetu w Afryce niemal podwoiła się w ciągu ostatnich czterech lat, a 30% światowej młodzieży korzysta aktywnie z cyfrowych technologii od co najmniej pięciu lat. Jednak niemal 4 miliardy ludzi nie korzystają z Internetu, z czego 90% pochodzi z państw rozwijających się.

Zespół ds. CZR GK ZHP

Na podstawie:

1. „Ścieżki do Celów”
https://globalna.ceo.org.pl/sites/globalna.ceo.org.pl/files/planszesdg_final.pdf
2. Treści kursu internetowego dla nauczycieli i nauczycielek „Edukacja wobec wyzwań” opracowanego przez E. Kielak i A. Kertyczak na zlecenie Fundacji Edukacja dla Demokracji.
3. Witryna Celów Zrównoważonego Rozwoju ONZ – <https://www.un.org.pl/>